

Moji spomini od leta 1940

Družina Smolej je imela majhno kmetijo z nekaj kravami in ovcami. Takšnim majhnim kmetom so takrat rekli »kajžarji«, kdaj pa kdaj ta izraz slišimo še danes. Po pripovedovanju moje mame je bil njen oče Valentin izjemno nadarjen za igranje citer.

Pri Smoleju so imeli štiri otroke: Blaža, Marijo, mojo mamo Katarino in Ceneta. Prvi trije so bili cerkveni pevci, Cena pa je hodil v gimnazijo in se ukvarjal z risanjem. Katarina je petinšestdeset let pela na koru v cerkvi Sv. Križa.

Ob svetih treh kraljih in ob Miklavžu so se na njihovi domačiji zbirali ljudje iz vasi, šivali in pripravljali kostume, v katerih so potem hodili po vasi ter razveseljevali otroke.

Vse to se je dogajalo še pred drugo svetovno vojno.

Mama Katarina je bila »mojškra«, poročena s Jožetom Klinarjem, po domače Grmičevim Jožem. Živela sta na različnih koncih vasi, med drugim tudi pri Uricu. Kasneje je oče na robu vasi zgradil skromno hišo, kamor sta se preselila s svojimi štirimi otroki. Ljudi je zanimalo, kako se bo pri hiši reklo. Nekdo je očetu dejal: »Ti si Grmičev, zato boste Lešniki.« Danes še vsi vedo, kje je pri Lešniku.



Slavka in brat Ivan leta 1935

Oče je šel vsak dan peš »na šiht v fabriko« na Jesenicah. Ko se je leta 1941 začela vojna, je bil

oče med prvimi aktivisti. Začel je delati za partizane. Ni šel v hosto, ampak je ostal doma in jim od tam pomagal. Zraven hiše smo imeli drvarnico z oknom, skozi katerega so se partizani splazili vanjo. Oče jim je tja nosil kavo projo in divko. Z bratom Ivanom sva se spraševala, zakaj oče večkrat na dan nosi »kofe in šalce« v

drvarnico. Ko sem bila stara enajst let, Ivan pa trinajst, nama je povedal, da so tam pred Nemci skriti partizani in da gre za OF. Kadar so po vasi hodili Nemci, smo vedno rekli: »Tiho, konšpiracija!«. Vaščani so se med seboj obveščali, kadar so prišli Nemci, velikokrat pa smo to delali tudi otroci. Med partizani v drvarnici je bil tudi eden od mojih bratrancev, ki je kasneje padel na Turjaku.

Od leta 1943, ko sva z bratom izvedela za partizane, naju je oče pričel pošiljati na Jesenice po živila. Hodila sva k »Talarju« na Plavž in k »Fležarju«. Tam so nama v nahrbtnik strpali hrano, v vsaki roki pa sva nesla še »fľašo« petroleja. Vse to sva nato peš nosila v Rovte. Spomnim se, da so mi enkrat dali piškote medenjake. Nobenega si nisem upala vzeti, čeprav sem si jih tako želela. Velikokrat sva nosila tudi literaturo. Ko je leta 1943 postajalo vse bolj nevarno, je med partizane odšel tudi moj oče. Mama je ostala doma sama s štirimi otroki. Za hišo je bila pol leta tudi bolnica, nedaleč stran pa dva »logerja«. V njih so se zbirali koroški kurirji, v bolnici pa je imel oče dva ranjenca, ki so jih kasneje premestili neznano kam. Ime jima je bilo Iztok in Jelka. Partizanom smo pomagali vse do osvoboditve. Mama jim je šivala tudi titovke in hlače.

Med vojno pouka v Planini pod Golico ni bilo. S šestimi leti sem začela hoditi v šolo v Rovtah, v letih 1938-39 v nemško šolo na Jesenice, nato pa spet v Rovte. Življenje je bilo takrat težko in pomanjkanje smo pogosto občutili. Mama je pekla predvsem ovsen kruh z otrobi. Da bi lažje preživel, sta nas starša poslala služiti. Brat Ivan je šel k Jeriču za pastirja, Joža pa k Markelnu. Stanko je bil še premajhen in je ostal doma. Mene so poslali na Notranjsko, v Begunje pri Cerknici. Mama je imela tam sestro, pri kateri sem služila dvajset mesecev. Ko sem prišla nazaj, je oče odločil, da se grem učiti za trgovko. Vsi štirje otroci smo se izučili in prišli do poklicev.

Oče je v tistem času prenehal hoditi v »fabrko«, bil pa je določen, da mora po partijski liniji prevzeti oskrbo hotela Belcijan, ki je bil v letu 1948 uničen v požaru. Zopet ga je uredil ter kljub temu, da ni bil izučen za vodenje in oskrbo, ostal njegov oskrbnik vse do leta 1965, ko se je upokojil. Hotel je bil polno zaseden z gosti od blizu in daleč. Po očetovi upokojitvi se je tam zamenjalo sedemnajst različnih upravnikov. Mama je vsa leta doma šivala.

Oče in mama sta bila ponosna na nas otroke. Brat Ivan je bil martinski zidar in je šel za eno leto celo v Libanon učiti druge za zidarje. Stanko in Joža sta bila oba dobra športnika, oba v državni smučarski reprezentanci. Stanko se je udeležil tudi svetovnega prvenstva v Badgasteinu.

Jaz sem hodila delat najprej v trgovino k Čufarju. Poslovodkinja je bila do nas zelo stroga. Leta 1947 smo v trgovini še zmeraj vsak večer lepili karte. Tudi vso hrano se je dobilo na karte. Sredi trgovine je stala velika pločevinasta okrogla peč, kamor smo tlačili žaganje, da smo imeli v prostoru toplo. Tla smo pomivali s prašnim oljem.

Dopoldne sem hodila v trgovino, popoldne pa v šolo. Trgovska šola je bila na Jesenicah, v spodnjih prostorih današnje gimnazije. Ko se je popoldne ob šestih končal pouk, sem šla nazaj v trgovino, da sem pospravljala in »pahala žaklje«. V trgovini živila niso bila pakirana, vse je bilo v žakljih. Sproti smo »basali z vevnico« in »vagali«. Ko sem zaključila trgovsko šolo, sem naredila še šolo za trgovskega poslovodja. Spomnim se, da sta leta 1952 prišla v trgovino na Jesenicah direktorja Županič in Bezenc ter dejala poslovodkinji, da bom šla za štirinajst dni v Rovte. Kopišarjeva gospa je odstopila prostor za trgovino v nekdanji gostilni ter se tudi sama zaposlila v njej.



Slavka v vaški trgovini leta 1982

Kupcev je bilo veliko in zato sem tam ostala precej dalj časa kot štirinajst dni. Pri devetnajstih sem kot poslovodkinja prevzela vodenje trgovine. Delo ni bilo preprosto, strank pa iz dneva v dan več. Prihajali so tudi vaščani iz Plavškega Rovta, kasneje pa vedno več »vikendašev«, ker je tudi število vikendov v Rovtah vedno bolj naraščalo. Ljudje so prihajali z vozovi, največ po krmila in žito. Imela pa sem tudi »večje« stranke, npr. hotel Belcijan in Črni vrh. Kupci so bili zadovoljni s trgovino, saj so tam lahko kupili skoraj vsa živila, ki se jih je takrat dalo kupiti. Poleg vseh žitaric in krmil sem prodajala tudi pijačo in razno »špecerijo«. Za moko smo imeli »fahe«. Z »vevnico« si nabasal stvari v »škrnicelj«. Olje se je z »merco« »natankalo« v »flašo«. Marmelada in mast sta bila v »kišticah«, bonbone pa smo stresali v kozarce. Blagajne nisem imela, denar sem shranjevala v »nadelc« v pultu, računala pa sem »na bloke«. »Vaga« je bila »decimalka«, na pultu pa sem imela tudi manjšo »vago na kvihht«, tehtnico na uteži. Leta 1955 sem dobila prvo vajenko. Po treh letih je bila izučena in odšla v službo na Jesenice, meni pa so poslali drugo. Od takrat dalje sem dobila novo vajenko vsaki dve ali tri leta. Pri meni se je tako izučilo dvanajst trgovk, med njimi jih je pet nadaljevalo

šolanje za poslovodkinje.

Hrano so mi vozili s tovornjaki. Avtobusa takrat še ni bilo. Krmil in žitaric sem prodala tudi do pet ton na mesec, tako da so mi tovornjaki dostavljali redno dvakrat na mesec. V zimskih mesecih sem naredila v trgovini zalogo za več mesecev, ker se je večkrat zaradi velike količine snega z Gole peči vsul plaz in tovornjaki niso mogli pripeljati do trgovine. Vseh živil nisem mogla hraniti tako dolgo, zato so vseeno vozili, v primeru plazu pa so se ustavili tam, kjer danes rečemo »pri transformatorju«, jaz pa sem

prosila kakšnega kmeta, da je šel z volom po živila za v trgovino. Telefona tudi nismo imeli, denar pa mi je oče na konju nosil v banko na Jesenice. Vedno, ko sem končala z delom v trgovini, sem odšla še v hotel »kelnarit«.



Ob zaprtju trgovine v Planini pod Golico leta 2002

Po osemnajstih letih smo trgovino preselili v klet. Prostorji so bili majhni, trgovina pa je tam ostala štiri leta. Pri sosedih sem imela lopo, v kateri so bila shranjena tudi živila. Potreba po trgovini je bila v teh krajih velika, gradnja nove, večje pa neizogibna. Otvoritev nove trgovine je bila leta 1975. Nahajala se je tam, kjer je danes gostilna Pri Čopu. Dobila sem blagajno, nove tehtnice, živila pa so bila večinoma pakirana. Tam sem delala triintrideset let, vse do upokojitve. Trgovina je bila dobro založena, ljudje so radi zahajali vanjo. Za svoje delo sem prejela več pohval in priznanj.

Bila sem poročena, rodili so se nama trije otroci. Moj mož je do upokojitve delal v težkih razmerah v martinarni jeseniške železarne. Opravljal je izmensko delo topilca železa pri elektropeči. Na Jesenice je prišel iz Prekmurja delat še zelo mlad, ker je bilo v družini štirinajst otrok in so zelo težko shajali.